

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องความพร้อมของสถานศึกษาเครือข่ายในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของวิชาชีพครู
2. มาตรฐานวิชาชีพครู
 - 2.1 มาตรฐานบัณฑิต
 - 2.2 มาตรฐานสถานศึกษาสำหรับฝึกปฏิบัติการสอน
 - 2.3 มาตรฐานครูพี่เลี้ยง
 - 2.4 มาตรฐานอาจารย์นิเทศก์
3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูเกษตร
4. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2551)
5. การจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและความสำคัญของวิชาชีพครู

วิชาชีพครูถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งจะเห็นว่า เป็นอาชีพที่สำคัญต้องรับภาระหน้าที่ต่อสังคมและบ้านเมืองเพราะต้องปลูกฝัง ความรู้ ความคิด เจตคติ ให้กับเยาวชนของประเทศชาติเพื่อให้เจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติในอนาคต ดังนั้นประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่จึงให้ความสำคัญต่ออาชีพครู และต่อระบบการศึกษาค่อนข้างสูง

ได้มีผู้ให้ความหมายแก่คำว่า “ครู” ปรากฏในเอกสารหลายฉบับจากทั้งของบุคคลและองค์กร แม้ในงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนก็มักจะให้ความหมายและความสำคัญของครูที่มีผู้กำหนดคำนิยามต่าง ๆ ไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 1-3) กล่าวว่า “ครู” เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ ทักษะ การสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และการสั่งสอนอบรมเพื่อปลูกฝังให้ศิษย์เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ประกอบอาชีพ เพื่อความผาสุกในชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคม ครู คือ บุคคลผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนกุลบุตรธิดา ทั้งในด้านศีลธรรมจรรยา สุขภาพอนามัย ครูจึงต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์สูง ซึ่งจะสามารถนำความรู้ ความสามารถและประสบการณ์เหล่านั้นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทำให้เด็ก

ได้รับความเจริญงอกงามและพัฒนาการทุกด้าน มีคุณธรรม มีจิตใจโอบอ้อมอารีต่อเด็กเสมอ (สุวิทย์และคณะ, 2540) นอกจากนั้นยังมีการเปรียบเทียบ “ครู” เป็นเสมือนสิ่งที่มีความหมายสำคัญ ดังเช่น

“ครู” คือ “แสงเทียนหรือดวงประทีป” ที่ส่องทางสว่างของชีวิตให้แก่ศิษย์

“ครู” คือ “เรือจ้าง” ที่ส่งศิษย์จากฝั่งน้ำฟากหนึ่งไปยังฝั่งน้ำอีกฟากหนึ่ง จนสำเร็จ แล้วย้อนกลับไปปรับศิษย์รุ่นใหม่เพื่อส่งไปยังอีกฟากหนึ่ง ทำเช่นนี้เป็นประจำทุกปีและต่อเนื่อง งานของครูจึงเป็นงานที่ทำอย่างไม่รู้จบ เป็นงานหนัก สัมกับความหมายของคำว่า “ครู” ที่มาจากคำว่า “คุรุ” แปลว่า “หนัก” “ครู” คือ “แม่พิมพ์ของชาติ” เพราะครูเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ ครูมีลักษณะเช่นไร ก็จะมีลักษณะให้ศิษย์เป็นเช่นนั้น ดังนั้น ครูจึงต้องเป็นคนดี คนเก่ง มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านใดด้านหนึ่งจนเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ได้

“ครู” คือ “ปุชนิยบุคคล” ครูผู้ได้สั่งสมบารมีและคุณงามความดีมาเป็นเวลานาน ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์หลายรุ่นจนกระทั่งได้รับความเคารพ เชื่อถือ ศรัทธาจากศิษย์และเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ในการชี้นำความเจริญมาสู่สังคม จะได้รับความเคารพยกย่องสรรเสริญและขนานนามว่าเป็น “ปุชนิยบุคคล” สังคมจะระลึกถึงคุณงามความดีของครูผู้นั้นอย่างไม่เสื่อมคลาย แม้จะสิ้นชีพไปนานเพียงใดก็ตาม

คนส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นว่า ครู คือ ผู้สร้างคน เพื่อให้เป็นคนดี คนเก่งของสังคมโดยทำงานสร้างคนเป็นงานละเอียดอ่อน ครูจึงเป็นคนพิเศษที่ต้องมีความอดทน มีความพยายาม และที่สำคัญต้องมีความรักในงานอาชีพครู จึงจะทำงานด้วยความเสียสละและมีความสุข เมื่อได้เห็นความสำเร็จของศิษย์ ทั้งความสำเร็จในขั้นต้นหรือขั้นสูงขึ้นไป

จากความหมายของครู ดังที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของวิชาชีพครูที่มีต่อสังคมเป็นอย่างมาก จึงได้กำหนดให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงประเภทหนึ่ง เช่นเดียวกับวิชาชีพชั้นสูงอื่น เช่น แพทย์ วิศวกร สถาปนิก ทนายความ พยาบาล สัตว์แพทย์ ฯลฯ ซึ่งจะต้องประกอบวิชาชีพเพื่อบริการต่อสาธารณชนตามบริบทของวิชาชีพนั้น ๆ แล้ว ยังมีบทบาทสำคัญต่อสังคมและความเจริญก้าวหน้าของประเทศอีกด้วย กล่าวคือ (สำนักมาตรฐานวิชาชีพ, 2548 : 1)

1. สร้างพลเมืองดีของประเทศ โดยการให้การศึกษาระดับพื้นฐานที่จะทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองดีตามที่ประเทศชาติต้องการ
2. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสนองตอบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
3. สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติ จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ให้มีการรักษาความเป็นชาติไว้อย่างมั่นคงยาวนาน

มาตรฐานการผลิตวิชาชีพครู

มาตรฐานการผลิตครู คุนอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้ได้รับการพัฒนา ให้สามารถเป็นผู้เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงนั้น ได้ถูกกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่กล่าวถึงการผลิต และการพัฒนาครู คุนอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เพราะเป็นกฎหมายที่รัฐ และผู้เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามโดย หมวด 7 ครู คุนอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 กล่าวไว้ว่า

“ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครูคุนอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คุนอาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คุนอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ”

นอกจากนี้การผลิตบัณฑิตศึกษาศาสตร์ยังต้องเป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพที่คุรุสภากำหนด 4 มาตรฐานสำคัญ อันได้แก่

1. มาตรฐานบัณฑิต
2. มาตรฐานสถานศึกษาสำหรับฝึกปฏิบัติการสอน
3. มาตรฐานครูพี่เลี้ยง
4. มาตรฐานอาจารย์นิเทศก์

มาตรฐานบัณฑิต

องค์ประกอบของมาตรฐาน	เกณฑ์การรับรอง
1. ความรู้	1) เรียนครบตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากคุรุสภา 2) ผ่านเกณฑ์การประเมินของสถาบันการผลิตครู
2. การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา	1) มีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี 2) มีรายงานผลการผ่านเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาตามมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพครูที่ คุรุสภากำหนด ได้แก่ 2.1) สามารถจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาเฉพาะ 2.2) สามารถประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน 2.3) สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน 2.4) สามารถจัดทำรายงานผลการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน
3. การปฏิบัติตน	- มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับความเป็นครู โดยมีผลการรับรองความประพฤติจากสถาบันการผลิตครู
4. การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู	- เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู โดยมีหลักฐานที่แสดงการเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ที่กำหนด และผ่านการประเมินจากสถาบันการผลิตครู

สถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอน

หลักสูตร ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ที่มีหน้าที่หลักในการผลิตบุคลากรทางการศึกษา ที่เป็นหลักสูตร 5 ปี ตามกฎของคุรุสภา ที่มีคณะกรรมการคุรุสภาพิจารณา มีมติให้ หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต ต้องปฏิบัติการสอนในหลักสูตรปริญญาทางการศึกษา เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ให้จัดมีได้ 2 รูปแบบ (รายงานการประชุมคณะกรรมการคุรุสภา ครั้งที่ 3/2549) คือ

1. ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติตามที่คุรุสภากำหนด 1 ปี หรือ
2. ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติตามที่คุรุสภากำหนด และปฏิบัติการสอนในสถานประกอบการที่มีการจัดการเรียนการสอน รวมเป็นระยะ 1 ปี

นอกจากนั้นคณะกรรมการยังมี ข้อเสนอแนะและข้อสังเกต คือ การฝึกปฏิบัติการสอนควรฝึกจาก สถานการณ์จริง และควรได้เรียนรู้จากครูที่เป็นแม่แบบ และการกำหนดมาตรฐานคุณสมบัติของสถานศึกษา มีประเด็นที่ต้องพิจารณาดังนี้

1. จะประเมินอย่างไร
2. จะให้ใครเป็นผู้ดำเนินการ
3. จะใช้วิธีการประเมินอย่างไร จะใช้วิธีการอาสาหรือ จะใช้กระบวนการเฝ้าสังเกต
4. จะกำหนดระยะเวลาสถานศึกษา ที่ได้รับการรับรองจากคุรุสภาอย่างไร
5. สถานศึกษาที่คุรุสภารับรองจะมีทุกเขตพื้นที่การศึกษาหรือไม่
6. สถานศึกษาในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคจะมีผลต่อประสิทธิภาพในทางวิชาชีพหรือไม่
7. คุรุสภาจะต้องรับรองสถานศึกษาทุกแห่งหรือไม่

ทั้งนี้คณะกรรมการยังมีข้อเสนอแนะ คือ ควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติตามมาตรฐาน คุณสมบัติของสถานศึกษาในแต่ละแห่ง ดังนี้

1. สถานศึกษาควรมีกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้ผู้เรียนได้รับการ พัฒนาอย่างครบถ้วน
2. สถานศึกษามีครูที่สอนตรงตามวิชาเอก/โท
3. สถานศึกษาจะมีครูเพียงพอ ตามที่เกณฑ์ ก.ค.ศ. กำหนดตามมาตรฐาน หรือไม่

และการกำหนดมาตรฐานคุณสมบัติของสถานศึกษาสำหรับการปฏิบัติการสอน จะเป็นแนวทาง ประกอบการพิจารณาของสถาบันผลิตครูในการเลือกสถานศึกษาสำหรับการฝึกสอนของนักศึกษา และจะ นำไปสู่การรับรองปริญญาตามมาตรฐานวิชาชีพ ตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากร ทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ซึ่ง มาตรฐานสถานศึกษาสำหรับฝึกปฏิบัติการสอน ดังที่ ประกาศคณะกรรมการ คุรุสภา (วันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2549) เรื่อง หลักเกณฑ์คุณสมบัติของสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอน

เพื่อยุติให้เป็นไปตามมาตรา 44 (ก)(3) แห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการ ศึกษา พ.ศ. 2546 ที่กำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพควบคุม ต้องผ่านการปฏิบัติการ สอนในสถานศึกษาตามหลักสูตรปริญญาทางการศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และผ่านเกณฑ์การ ประเมินปฏิบัติการสอนตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการ คุรุสภากำหนด และประกาศคุรุ สภา เรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อประกอบวิชาชีพ กำหนดให้สถานศึกษา สำหรับปฏิบัติการสอนมีคุณลักษณะที่คณะกรรมการ คุรุสภากำหนด ประกอบกับมติคณะกรรมการคุรุสภา ในการประชุมครั้งที่ 3/25469 วันที่ 20 มีนาคม 2549 คณะกรรมการคุรุสภาจึงกำหนดคุณสมบัติของ สถานศึกษาสำหรับปฏิบัติ การสอนไว้ดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอน ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- (1) มีมาตรฐานคุณสมบัติตามที่กำหนดท้ายประกาศนี้ หรือ
- (2) เป็นสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินและได้มาตรฐานคุณภาพจาก
สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

2. ให้สถาบันซึ่งจัดการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) จัดส่งรายชื่อสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอนที่เป็นเครือข่ายของสถาบันต่อเลขาธิการคุรุสภา เพื่อนำเสนอคณะกรรมการคุรุสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ ให้สถาบันจัดให้มีการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาสถาบันที่เป็นเครือข่ายอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และแจ้งคุรุสภาทราบทุก 5 ปีในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติมสถานศึกษาสำหรับการปฏิบัติการสอน ให้สถาบันเสนอต่อเลขาธิการคุรุสภาเพื่อนำเสนอคณะกรรมการคุรุสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบเพิ่มเติม

3. ในกรณีที่สถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอนมีคุณสมบัติไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์
ในข้อ 1 ให้สถาบันซึ่งจัดการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) เสนอต่อเลขาธิการคุรุสภาเพื่อนำเสนอคณะกรรมการคุรุสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบเป็นรายกรณี

4. ให้เลขาธิการคุรุสภาจัดทำประกาศรายชื่อสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอนที่ได้รับความเห็นชอบตามข้อ 2 และแจ้งให้สถาบันทราบ

มาตรฐานคุณสมบัติของสถานศึกษาสำหรับปฏิบัติการสอน

ก. มาตรฐานด้านกระบวนการ ประกอบด้วยมาตรฐานและตัวบ่งชี้การพิจารณาดังต่อไปนี้

(1) สถานศึกษามีการจัดการองค์การ โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

(1.1) สถานศึกษามีการจัดองค์การ โครงสร้างการบริหาร และระบบการบริหารงาน
อย่างเป็นระบบ

(1.2) สถานศึกษามีการบริหารเชิงกลยุทธ์

(1.3) สถานศึกษามีการบริหารโดยหลักการมีส่วนร่วม

(1.4) สถานศึกษามีการตรวจสอบและถ่วงดุล

(2) สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

(2.1) สถานศึกษามีระบบและกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

(2.2) สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

(3) สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

(3.1) สถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่สะอาด เป็นระเบียบ และปลอดภัย

(3.2) มีระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรม และอบายมุข

(3.3) สถานศึกษามีสาธารณูปโภค

(3.4) สถานศึกษามีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครูและบุคลากรอย่างเพียงพอและมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

(4) สถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร ครู ตามความจำเป็นและเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

(4.1) สถานศึกษาจัดครูเข้าสอนตรงตามสาขาวิชา หรือความถนัด หรือ ความรู้ความสามารถ

(4.2) ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องที่ใช้สอนหรือปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง

(4.3) สถานศึกษาส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

(5) สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

(5.1) สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

(5.2) สถานศึกษามีการจัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน ท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ให้สามารถเชื่อมโยง แก้ปัญหาท้องถิ่นได้ นำไปปฏิบัติได้จริง

(6) สถานศึกษาจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดนมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

(6.1) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

(6.2) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

(6.3) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

(6.4) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่บูรณาการ เชื่อมโยงสาระความรู้ ทักษะด้านต่างๆ และแนวคิดของสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับความจริงของชีวิต รวมทั้ง ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ต้องปฏิบัติในสังคมร่วมกับผู้อื่น

(6.5) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

(6.6) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างครบถ้วน ทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา

(6.7) สถานศึกษามีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และต่อเนื่อง

(6.8) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการบริหาร กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนและรักสถานศึกษา

ข. มาตรฐานด้านปัจจัย ประกอบด้วยมาตรฐานและตัวบ่งชี้การพิจารณาดังต่อไปนี้

(1) ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

(1.1) ผู้บริหารอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

(1.2) ผู้บริหารมีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม และซื่อสัตย์

(1.3) ผู้บริหารมีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินส่วนตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขและสิ่งเสพติด

(2) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

(2.1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง

(2.2) ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง

(2.3) ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

(2.4) ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการและหลักการบริหารจัดการ

(3) ครูมีจิตวิญญาณความเป็นครู มีคุณธรรม และจริยธรรม โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

(3.1) ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจ และเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอและ เท่าเทียมกัน

(3.2) ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

(3.3) ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา และอุทิศตนให้กับการพัฒนาผู้เรียน

(3.4) ครูวางตนเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ บุคลิกภาพ

(3.5) ครูมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

(3.6) ครูศึกษาหาความรู้ และพัฒนาการสอนอยู่เสมอ

(4) ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

(4.1) ครูรู้เป้าหมายของการจัดการศึกษา และเป้าหมายหลักสูตร

(4.2) ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตร และจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

(4.3) ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในช่วงชั้นที่ 1 ถึงช่วงชั้นที่ 4

(4.4) ครูสามารถประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริงและอิงพัฒนาการของผู้เรียน มีการประเมินเพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อย การประเมินเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียน

(4.5) ครูนำผลการประเมินการเรียนการสอนมาปรับการเรียนและเปลี่ยนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

(5) ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

(5.1) ครูมีนิสัยรักการแสวงหาความรู้และข่าวสารข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน

(5.2) ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

(5.3) ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้

(6) ครูมีคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

(6.1) ครูที่จบระดับปริญญาตรีขึ้นไป

(6.2) ครูที่สอนตรงตามวิชาเอก โท

(6.3) ครูได้สอนตรงกับความถนัด

(6.4) ครูได้รับการพัฒนาในวิชาที่สอนปีละไม่น้อยกว่า ๒๐ ชั่วโมง

(7) สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

(7.1) สถานศึกษามีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสมสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

(7.2) สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

(8) สถานศึกษามีอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ

(8.1) สถานศึกษามีอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ

(8.2) สถานศึกษามีห้องเรียนและห้องปฏิบัติการที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน

(9) สถานศึกษามีการจัดองค์การ โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ความพร้อมในการเป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู

- (9.1) สถานศึกษามีการกำหนดแผนเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในแผนพัฒนา
- (9.2) สถานศึกษามีการกำหนดผู้รับผิดชอบงานเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- (9.3) สถานศึกษามีระบบการดูแล นิเทศและประเมินผลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักศึกษา
- (9.4) สถานศึกษาจัดและส่งเสริมให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียน รู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง
- (9.5) สถานศึกษากำหนดงานให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างเหมาะสมและตรงตามสาขาวิชาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์
- (9.6) สถานศึกษามีการกำหนดแผนกลยุทธ์จากการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เป็นแผนแม่บทการพัฒนาโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู
- (9.7) สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องของโรงเรียน
- (9.8) สถานศึกษาจัดกิจกรรมในท้องถิ่นที่ให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้เข้าร่วมเพื่อรู้จักบุคคลสำคัญและขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น
- (9.9) สถานศึกษามีการจัดสวัสดิการที่จำเป็นแก่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- (9.10) สถานศึกษาสามารถจัดโอกาสให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนรู้ การพัฒนานักเรียน และกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพครูอื่นๆ

(10) ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

- (10.1) ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายและกระบวนการ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- (10.2) ผู้บริหารมีการวางแผนบริหารจัดการเกี่ยวกับการเป็นหน่วย ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
- (10.3) ผู้บริหารมีความสามารถในการประสานงานและร่วมมือกับสถาบันผลิตครูและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนานักศึกษา และการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

(11) ครูมีความสามารถในการเป็นครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

- (11.1) ครูรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายและกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

(11.2) ครุมีทักษะและเทคนิคในการนิเทศแบบกัลยาณมิตร

(11.3) ครูครองตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามจรรยาบรรณครู และการเป็นครูมืออาชีพ

(11.4) ครูมีความสามารถในการประสานงานและร่วมมือกับสถาบันผลิตครูและผู้เกี่ยวข้อง ในการพัฒนานักศึกษา และการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

มาตรฐานครูพี่เลี้ยง

คุรุสภากำหนดมาตรฐานด้านคุณสมบัติพี่เลี้ยงไว้ดังนี้

1. มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี
2. มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี
3. มีคุณลักษณะของความเป็นครู

มาตรฐานอาจารย์นิเทศก์

คุรุสภากำหนดมาตรฐานด้านคุณสมบัติอาจารย์นิเทศก์ไว้ดังนี้

1. มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโท หรือดำรงตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์
2. มีทักษะการนิเทศ โดยมีประสบการณ์ในการนิเทศไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือ มีประสบการณ์ในการสอน 3 ปี
3. มีคุณลักษณะเป็นแบบอย่างที่ดี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูเกษต

ครูเกษตที่ทำหน้าที่ในการให้บริการทางวิชาชีพเกษตก็คงไม่ต่างกับครูในสาขาวิชาชีพอื่นที่จะต้องมียุณลักษณะพิเศษที่พึงประสงค์ 4 ด้าน คือ

1. คุณลักษณะด้านวิชาการ

คุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการแบ่งออกเป็นด้านความรู้วิชาการทั่วไป และความรู้ด้านวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยความรู้ทางวิชาการ ประสบการณ์ ระดับความรู้ การถ่ายทอดความรู้ ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล

วัชร บวรณสิงห์ (2527 : 23) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการของครูไว้ว่า

1. รู้ในวิชาที่สอนอย่างแท้จริง
2. มีความรู้อย่างกว้างขวาง ในสิ่งใหม่ ๆ เกี่ยวกับวิชาที่ตนสอน
3. มีการค้นคว้าหาความรู้อยู่เป็นนิจ
4. นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ

5. มีความรู้ในวิชาครูเป็นอย่างดี

6. ควรมีความรู้ความสามารถพิเศษนอกเหนือจากสาขาวิชาที่สอน

จากคุณลักษณะด้านความรู้ทางวิชาการของครู จะเห็นได้ว่า การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมนั้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมานั้น อาจจะล้าหลังไม่ทันต่อเหตุการณ์สภาพความเป็นอยู่ของสังคม ดังนั้น ครูควรขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ครูอาจารย์ที่สอนวิชาเกษตรกรรม จำเป็นต้องมีความรู้ความถนัดทางวิชาชีพเป็นอย่างดี เพราะการสอนวิชาชีพทุกสาขาวิชาชีพจะต้องเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเป็นสำคัญ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพได้

2. คุณลักษณะด้านการสอน

การสอนเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพการเรียนรู้จะเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นตอน การสอนของครูจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ได้มากน้อยเพียงไรจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมต่าง ๆ ในการสอน ในแต่ละครั้งที่เข้าสอน เช่น พฤติกรรมด้านคุณลักษณะส่วนตัว การเตรียมการสอน การใช้อุปกรณ์ การวัดประเมินผลการสอน จะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูจะต้องมีความสามารถในการสอน โดยดำเนินการสอนตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ปรับการสอนให้เข้ากับสภาพของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ดังนี้ (ศศิประภา งามขำ, 2540 : 18)

1. ต้องมีจุดมุ่งหมายการศึกษาที่ชัดเจน (Have clear purpose)

2. ต้องศึกษาผู้เรียน (Study pupils) ศึกษาความต้องการ ความสามารถ และความสนใจของนักเรียน ควรศึกษาผู้เรียนเป็นกลุ่ม และเป็นรายบุคคล

3. รู้จักสนองความต้องการของผู้เรียน (To meet childrens needs) และหาโอกาสพบปะเด็ก สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เด็กแต่ละคนมีความรู้คล้ายคลึงกัน ทำให้เกิดความมั่นคงมีความจริงใจ

4. รู้จักชุมชน (To know community) ต้องจัดการสอน เพื่อสนองความต้องการของชุมชนและสำรวจแหล่งความรู้ของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางจัดการศึกษานอกสถานที่ แหล่งบุคคล แหล่งห้องสมุด วิทยากรวิทยุ และแหล่งอุปกรณ์การสอนอื่น ๆ

5. วางแผนการสอนที่มีประสิทธิภาพ (Make effective plan) ทักษะในการวางแผนเป็นองค์ประกอบการสอนตลอดเทอม

6. สร้างเนื้อหาให้มีความหมาย (Make content meaningful) ให้ตรงกับปัญหาในระดับความคิดและความสามารถในการเรียนของเด็ก และคำนึงถึงวัยวุฒิ

7. ใช้กระบวนการกลุ่ม (Group process) กระบวนการกลุ่มในห้องเรียนมีประสิทธิภาพ

8. การใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ (Use varied material)

9. การประเมินผลที่ได้รับ (Evaluate outcome)

10. การรักษาสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนร่วมงาน (Maintain professional relationship) ครูที่ประสบความสำเร็จ จะให้ความสนใจต่อการสร้างความสัมพันธ์ ต่อเพื่อนร่วมอาชีพมาก เช่น ต่อครูใหญ่ และครูอื่น ๆ ตลอดจนนักเรียนและผู้ปกครอง ชุมชน

บุญธรรม จิตตอนันต์ (2527 : 85-90) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของครูเกษตรในเรื่องความรู้ความสามารถด้านการสอนวิชาเกษตรกรรม ดังนี้

1. ขั้นการเตรียมการสอน คือ เรียนวิชาการสอน และออกฝึกสอนก่อนออกมาเป็นครูเกษตร มีแผนการสอนในวิชาที่ตนเองสอนอย่างดี และจะต้องมีความเข้าใจความต้องการของนักเรียน
2. ขั้นดำเนินการสอน ก็จะต้องมีวิธีการสอนที่ดี และจัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะกับสภาพของนักเรียน ใช้และผลิตอุปกรณ์การสอนได้อย่างดี สอนเนื้อหาวิชาที่เป็นประโยชน์ และตรงกับความต้องการของนักเรียน สามารถตอบปัญหาอย่างมีหลักการและเหตุผลสามารถควบคุมชั้นที่สอนได้อย่างดี
3. ขั้นวัดผลประเมินผล คือ ครูเกษตรจะต้องทำการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนในแต่ละวิชาที่สอน เพื่อนำมาปรับปรุงการสอนต่อไป และติดตามดูการฝึกภาคปฏิบัติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนอยู่เสมอ

3. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ

บุคลิกภาพเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับครู เพราะครูกับนักเรียนต้องพบกันทุกวัน ต้องทำงานด้วยกัน โดยไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ ครูที่มีบุคลิกภาพที่ไม่ดีย่อมทำให้นักเรียนลอยห่างไม่อยากเข้าใกล้ ครูจึงควรมีบุคลิกภาพที่ชักชวนให้นักเรียนอยากเข้าใกล้ เพื่อช่วยให้ครูและนักเรียนมีสัมพันธ์อันดีต่อกัน เป็นปัจจัยให้การเรียนการสอนสำเร็จผลโดยสมบูรณ์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2524 : 12) ได้กล่าวถึงการเตรียมตัวในด้านบุคลิกภาพเพื่อที่จะเป็นครูเกษตร สรุปได้ 4 ประการ คือ

1. อารมณ์ เป็นการควบคุมอารมณ์ไม่ให้เปลี่ยนแปลงง่าย หรือไม่โกรธง่าย หรือ หัวเราะง่าย เพราะผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูควรใช้เหตุผลให้มากกว่าใช้อารมณ์
 2. จิตใจ ต้องมั่นคง ไม่อ่อนไหว ผู้ที่เตรียมการสอนมาดี และเคยผ่านการฝึกสอนมาบ้างแล้วมักไม่มีปัญหาในเรื่องการสั่งหรือประหม่า
 3. การแต่งกาย ควรแต่งกายให้เหมาะสมกับสถานภาพของตนเองให้ดูสุภาพเรียบร้อยไม่ฉูดฉาด ทรงผมเหมาะสม
 4. มนุษยสัมพันธ์ ควรฝึกให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พยายามทักทายสนทนากันตามโอกาส
- พรทิพย์ วิจิเจริญ (อ้างโดย สถาพร ดิยัง, 2539 : 26-27) กล่าวถึงลักษณะประจำตัวด้านบุคลิกภาพของคุณสมบัติของครูเกษตรที่ดี สรุปได้ ดังนี้

1. มีความรักในอาชีพครู ตั้งใจทำงาน มีความรับผิดชอบ
2. มีความยุติธรรม มีลักษณะเป็นผู้นำที่ดี
3. พุดชัดเจน ใช้ภาษาถูกต้อง
4. มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ
5. ประพฤติและวางตัวอยู่ในกรอบศีลธรรม เป็นที่ยอมรับในชุมชน
6. มีความสุภาพ แต่งกายเหมาะสม

4. คุณลักษณะด้านคุณธรรม

คุณธรรม คือ ความดีสูงสุด ปลุกฝังอยู่ในอุปนิสัยอันดีงาม อยู่ในจิตสำนึก อยู่ในความรู้สึกผิชอบชั่วดี อันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง ควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก สนองความปรารถนาของสังคม

พระมหาอดิศร ถิรสีโล (2540 : 2) กล่าวว่า คุณธรรมสำหรับครูเป็นคุณงามความดีที่ครูได้ประพฤติปฏิบัติ เพื่อความเจริญก้าวหน้าในชีวิตของการเป็นครู ดังนั้น จึงถือได้ว่าคุณธรรมของครูมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับครู สำหรับการวางตัวที่ดีของครู อันจะนำไปสู่การมีคุณธรรม ตามแบบอย่างพฤติกรรมในการวางตัวที่ดีของครู คือ

1. มีความเสียสละ
2. มีความรักเด็ก และเพื่อนมนุษย์
3. มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย
4. ไม่เป็นทาสของอบายมุขทุกชนิด
5. มีความจริงใจ มีความอดกลั้น
6. มีความยุติธรรมเป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่การสอน การวัดผล
7. วางตนให้เหมาะสมแก่ความเป็นครู ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
8. มีความขยันขันแข็งในหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่
9. ไม่มีความสัมพันธ์อันชั่วช้ากับศิษย์หรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่ครองของตน
10. ยึดมั่นในศีลห้าและมรรคแปดเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2551)

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2551) ชื่อภาษาอังกฤษ Bachelor of Science in Industrial Education (Agricultural Education) มีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือ สาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อผลิตบัณฑิตด้านครุศาสตร์เกษตร ที่มีความรู้และทักษะทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ให้สามารถปฏิบัติงานในสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษา และการศึกษาพื้นฐานในภาครัฐและเอกชน และมีคุณธรรม จริยธรรม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และรักษาสีน้ำเงิน

2. เพื่อผลิตบัณฑิตด้านเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมการเกษตร ที่มีความรู้และ ทักษะทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ให้สามารถปฏิบัติงานในหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรหรือประกอบอาชีพอิสระได้ โดยมีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกที่ดีงามต่อสังคมในการดำเนินชีวิต

3. เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้า วิจัย พัฒนา และบริการวิชาการทางด้านครุศาสตร์เกษตร/การเกษตร

โดยมีโครงสร้างหลักสูตร ดังนี้

1. จำนวนหน่วยกิตรวม 170 หน่วยกิต

2. โครงสร้างของหลักสูตร

ก. หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป	30	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์	6	หน่วยกิต
เลือกเรียน	6	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา	12	หน่วยกิต
บังคับเรียน	12	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์	6	หน่วยกิต
เลือกเรียน	6	หน่วยกิต
กลุ่มวิชามนุษย์ศาสตร์	6	หน่วยกิต
บังคับเรียน	3	หน่วยกิต
เลือกเรียน	3	หน่วยกิต
ข. หมวดวิชาเฉพาะ	134	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพครูทั่วไป	53	หน่วยกิต
วิชาชีพครูทั่วไป	21	หน่วยกิต
บังคับเรียน	21	หน่วยกิต
วิชาชีพครูเฉพาะ	14	หน่วยกิต
บังคับเรียน	21	หน่วยกิต
*เลือกเรียนวิชาชีพครูทั่วไป/วิชาชีพครูเฉพาะ	6	หน่วยกิต
วิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	12	หน่วยกิต
บังคับเรียน	21	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาชีพทางการเกษตร	81	หน่วยกิต
วิชาพื้นฐานทางการเกษตร	21	หน่วยกิต
บังคับเรียนทุกแขนงวิชา	21	หน่วยกิต
วิชาชีพเฉพาะแขนงวิชา	60	หน่วยกิต
บังคับเรียน	24	หน่วยกิต
เลือกเรียน	36	หน่วยกิต

โดยแบ่งออกเป็น 3 แขนงวิชา ดังนี้

- 1) แขนงวิชาเทคโนโลยีการเกษตร – การผลิตพืช
- 2) แขนงวิชาเทคโนโลยีการเกษตร – การผลิตสัตว์
- 3) แขนงวิชาอุตสาหกรรมเกษตร

วิชาการฝึกงานทางการเกษตร	-	หน่วยกิต
บังคับเรียน	-	หน่วยกิต
ค. หมวดวิชาเลือกเสรี	6	หน่วยกิต

การจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสาขาวิชาครุศาสตร์เกษตร

ภาควิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จัดการเรียนการสอนหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต (ต่อเนื่อง 2 ปี) ใน 3 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตร-การผลิตพืช สาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตร – การผลิตสัตว์ และสาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตร เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านการสอนและการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยการส่งนักศึกษาออกไปฝึกสอนตามสถานศึกษาต่าง ๆ อีกทั้งได้จัดทำคู่มือการฝึกสอน เพื่อให้นักศึกษา อาจารย์พี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้นำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาฝึกสอน โดยมีรายละเอียดที่น่าสนใจ ดังนี้ (ภาควิชาครุศาสตร์เกษตร, 2541 : 3-8)

จุดมุ่งหมายในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

การดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยส่งนักศึกษาออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามสถานศึกษาต่าง ๆ เป็นเวลา 1 ภาคการศึกษา ภาควิชาครุศาสตร์เกษตรได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้นักศึกษาได้นำเอาทฤษฎีที่เรียนมาไปทดลองปฏิบัติและปรับปรุงให้เหมาะสมกับนักเรียนและปัญหาที่เกิดขึ้น
2. เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาและฝึกประสบการณ์การบริหารจัดการในสถานศึกษาที่ไปฝึกสอน ตลอดจนปัญหา และวิธีการในการแก้ปัญหา
3. เพื่อให้นักศึกษาได้ปรับตัวเข้ากับสังคมในฐานะที่เป็นครูและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน อาจารย์และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษาที่นักศึกษาไปฝึกสอน
4. เพื่อให้นักศึกษามีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

คุณสมบัติของนักศึกษาที่จะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1. ต้องสอบผ่านวิชาการศึกษา คือ การประเมินผลการเรียนการสอน จิตวิทยาการศึกษา วิธีสอนทั่วไป สื่อการเรียนการสอน การสอนวิชาเฉพาะ การสอนแบบจุลภาค และผ่านการเรียนวิชาทางเทคโนโลยีการเกษตร (การผลิตพืช/ การผลิตสัตว์/ อุตสาหกรรมเกษตร) ไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต
2. ต้องเป็นนักศึกษาภาควิชาครุศาสตร์เกษตร คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ชั้นปีที่ 2

3. มีความสามารถสอนได้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
4. สามารถร่วมกิจกรรมของสถานฝึกสอนได้ตามความเหมาะสม
5. สามารถปฏิบัติตามระเบียบของสถานฝึกสอน

การเตรียมตัวของนักศึกษาก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1. ติดต่อผู้ประสานงานเพื่อเลือกโรงเรียนฝึกสอน
2. เลือกโรงเรียนและรายวิชาที่โรงเรียนกำหนดให้
3. รายงานตัวต่อสถานที่ฝึกสอน ตามวัน เวลา ที่สถานฝึกสอนกำหนด
4. เขียนแผนการสอนและบันทึกการสอน ในรายวิชาที่ได้รับมอบหมาย

ระยะเวลาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1. นักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตร- การผลิตพืช สาขาวิชาเทคโนโลยีการเกษตร-การผลิตสัตว์ และสาขาวิชาอุตสาหกรรมเกษตร ห้อง 1 ออกฝึกสอนในภาคเรียนที่ 2 ของปีสุดท้าย สาขาวิชาใดที่มีนักศึกษา ห้อง 2 ให้ออกฝึกสอนในภาคเรียนที่ 1 ของปีสุดท้าย

2. นักศึกษาจะฝึกสอนประจำ ณ สถานที่ฝึกสอนสัปดาห์ละ 4 วัน ยกเว้นวันศุกร์ ตั้งแต่เปิดภาคเรียนของสถานที่ฝึกสอน จนถึง 2 สัปดาห์สุดท้าย ก่อนปิดการเรียนการสอนของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

3. จำนวนชั่วโมงฝึกสอน

- ภาคทฤษฎีควรมีเวลาสอนไม่น้อยกว่า 2 คาบ ต่อสัปดาห์ ไม่เกิน 2 รายวิชา
- ภาคปฏิบัติควรมีเวลาสอนไม่น้อยกว่า 6 คาบต่อสัปดาห์

บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์พี่เลี้ยง

1. แนะนำนักศึกษาฝึกสอนแก่นักเรียนในชั้น
2. แนะนำนักศึกษาฝึกสอนให้เข้าใจสภาพการเรียนและปัญหาของนักเรียน
3. เปิดโอกาสให้นักศึกษาฝึกสอนได้สังเกตการสอนของตนก่อนลงมือปฏิบัติจริง
4. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำแผนการสอน และบันทึกการสอน
5. สาธิตการสอน แนะนำและทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนให้ดูเป็นแบบอย่าง
6. สังเกตการสอนและการทำงานของนักศึกษาฝึกสอนอยู่เสมอ ไม่ปล่อยให้สอนโดยลำพัง ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องตามหลักการเพื่อให้การสอนเป็นไปด้วยดี
7. ช่วยแนะนำนักศึกษาฝึกสอนในด้านการจัด การเลือก การทำ การใช้สื่อการสอนตลอดจนแหล่งวิทยาการต่าง ๆ
8. ตรวจสอบบันทึกการสอนพร้อมทั้งเขียนข้อเสนอแนะล่วงหน้า ก่อนที่นักศึกษาฝึกสอนจะทำการสอน

9. ปรึกษาหารือและวางแผนร่วมกับอาจารย์นิเทศ เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาฝึกสอน
10. วัดผลและประเมินผลนักศึกษาฝึกสอน
11. ให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้เหมาะสม

บทบาทและหน้าที่ของอาจารย์นิเทศก์

1. นิเทศการสอนของนักศึกษาฝึกสอน
2. ตรวจสอบบันทึกการสอนและแผนการสอน เพื่อติดตามการพัฒนาของนักศึกษาฝึกสอน
3. สังเกตการสอนของนักศึกษาฝึกสอนในชั้น เพื่อติดตามการพัฒนาของนักศึกษาฝึกสอน
4. พบนักศึกษาฝึกสอน เพื่อรับทราบปัญหาในการฝึกสอน และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญห อย่างสม่ำเสมอ
5. พบครู-อาจารย์พี่เลี้ยง ปรึกษาและวางแผนร่วมกันเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาฝึกสอน
6. พบผู้บริหารโรงเรียน เพื่อทราบนโยบายของโรงเรียน และสร้างสัมพันธภาพอันดีตามโอกาสที่สมควร
7. เข้าร่วมสัมมนาฝึกสอน เพื่อทราบปัญหาและเสนอแนะแนวทางแก้ไขแก่นักศึกษาฝึกสอน
8. ประเมินผลการฝึกสอนของนักศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนด

บทบาทและหน้าที่ของนักศึกษาฝึกสอน

ต่อผู้ประสานงานวิชาฝึกสอน

- ต้องส่งตารางสอนให้แก่ผู้ประสานงานวิชาฝึกสอนภายในสัปดาห์แรกของการฝึกสอน

ต่อสถานที่ฝึกสอน

1. ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ เช่น การลงเวลาไป - กลับ การลาป่วย และลา กิจธุระส่วนตัว แต่งกายให้เหมาะสมเป็นแบบอย่างครูที่ดี
2. ปฏิบัติตามระเบียบอื่น ๆ ที่ทางสถานที่ฝึกสอนวางเอาไว้
3. ปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่แทน
4. ศึกษาให้เข้าใจความหมายและนโยบายของสถานที่ฝึกสอน
5. ศึกษาให้เข้าใจถึงระเบียบกฎ ข้อบังคับ ของสถานที่ฝึกสอน
6. ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานที่ฝึกสอน
7. สอนและปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสุดความสามารถ
8. สนทนากับอาจารย์ทุกท่านเท่าที่มีโอกาส เพื่อเรียนรู้สิ่งที่มีประโยชน์จากท่านเหล่านั้น
9. ยอมรับสภาพที่ไม่เหมือนกันของแต่ละสถานที่ที่ไปฝึกสอน

10. ทำคนให้เป็นประโยชน์ต่ออาจารย์ท่านอื่น ๆ โดยเฉพาะอาจารย์พี่เลี้ยง
11. ปฏิบัติตามระเบียบข้อกำหนดของการใช้ห้องพัสดุ และระวางนิสัยเพื่อเธอของนักศึกษา

ฝึกสอนเอง

ต่อการสอน

1. สอนในชั้นที่ได้รับมอบหมายตามตารางสอนและวิชาที่กำหนดไว้
2. เตรียมการสอนก่อนเข้าสอนทุกครั้ง
3. สอนแทนในชั้นที่อาจารย์ขาดตามคำสั่ง
4. ติดตามดูผลการสอนของตนเองอยู่เสมอด้วยการสังเกต การทดสอบและอื่น ๆ
5. สำรวจความก้าวหน้าของตนเองอยู่เสมอว่า ในช่วงระยะเวลาหนึ่งมีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้าง
6. จัดหาสื่อการเรียนการสอนมาประกอบการสอนเท่าที่เหมาะสม
7. ตรวจงานที่มอบให้ผู้เรียนทำทุกครั้งด้วยความละเอียดรอบคอบ
8. สร้างบรรยากาศของชั้นเรียนให้อบอุ่นเป็นกันเอง
9. ทำตัวให้อยู่ในบรรยากาศของการสอนนั้น ๆ อย่างจริงจัง
10. เลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน
11. การสอนจะต้องพูดให้นักเรียนที่นั่งหลังสุดได้ยินทุกคำพูด
12. อย่าพูดเร็วเกินไป เพราะผู้เรียนมีความรู้ในช่วงที่สอนน้อยกว่านักศึกษา
13. บันทึกการสอนก่อนเข้าสอน 1 สัปดาห์

ต่ออาจารย์พี่เลี้ยง

1. ปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำชี้แจงของอาจารย์พี่เลี้ยง
2. ปรึกษาอาจารย์พี่เลี้ยงเกี่ยวกับการสอน การปกครอง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น
3. ช่วยอาจารย์พี่เลี้ยงเตรียมเอกสารประกอบการสอน
4. ช่วยทำสื่อการเรียนการสอน
5. ช่วยตรวจการบ้าน
6. ช่วยอาจารย์พี่เลี้ยงทำงานอื่น ๆ ที่เห็นสมควร

ต่ออาจารย์นิเทศก์

1. ปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำ
2. เสนอโครงการที่ทำและผลงานที่ทำไปแล้วให้อาจารย์นิเทศก์ทราบ
3. ปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน
4. ส่งบันทึกการสอนให้ตรวจ

หน้าที่อื่น ๆ

1. ให้ความร่วมมือกับสถานที่ฝึกสอน เกี่ยวกับงานพิเศษ เช่น กีฬา ดนตรี และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ทางสถานที่ฝึกสอนจัดขึ้น
2. ทำงานหรือกิจกรรมที่จำเป็นในวันหยุดที่ผู้บริหารขอความร่วมมือ
3. จัดทำบัญชีเรียกชื่อ ระเบียนนักเรียน ระเบียนสะสม และงานธุรการต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์พี่เลี้ยง
4. พยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีกับคณะครูของสถานที่ฝึกสอน
5. นักศึกษาต้องเข้าร่วมสัมมนาการสอนตามที่ภาควิชาฯ กำหนด

สิ่งที่นักศึกษาฝึกสอนควรปฏิบัติ

1. มีความสนใจในตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง
2. มีปฏิภาณและความสามารถในการตัดสินใจ
3. มีความสามารถในการปรับปรุงการเรียนการสอนและแก้ปัญหาได้อย่างฉลาด
4. สนใจซักถามปัญหาต่าง ๆ
5. ช่วยดูแลรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาดของห้องเรียน ผู้เรียนและสถานที่ฝึกสอน
6. วางตัวให้เหมาะสมและมีความตั้งใจในการสอน
7. พอใจและเต็มใจที่จะอยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีของสถานฝึกสอนและชุมชน
8. มีความประพฤติเรียบร้อย
9. ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานที่ฝึกสอน
10. รู้จักศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
11. รู้จักเลือกทำและใช้อุปกรณ์การสอน
12. มีความสุขุมเยือกเย็น
13. ไม่นินทาหรือเปิดเผยเรื่องราวต่าง ๆ ที่เห็นว่าไม่สมควร
14. ทำบันทึกรายการการสอนอย่างดีก่อนที่จะทำการสอนทุกครั้ง
15. รู้จักรับผิดชอบงานในหน้าที่รับผิดชอบของตน
16. เป็นผู้มีเมตตา กรุณาต่อผู้เรียนและผู้อื่น
17. มีความสามารถในการปกครองชั้นเรียน
18. รู้จักสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนอยู่ตลอดเวลา

การปฏิบัติของนักศึกษาฝึกสอนก่อนสิ้นสุดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1. ต้องสอนบทเรียนต่าง ๆ จนจบบริบูรณ์ตามแผนการสอน ตามที่ได้วางแผนไว้

2. ต้องตรวจการบ้านหรืองานอื่น ๆ ที่ให้นักเรียนทำให้เรียบร้อย และส่งคืนให้เรียบร้อย
3. อุปกรณ์ทุกชิ้น หนังสือทุกเล่มที่นักศึกษาขอยืมมาใช้ในระหว่างการสอน ต้องส่งคืนและเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย
4. ก่อนออกจากสถานที่ฝึกสอน ควรกล่าวลาผู้บริหาร รองผู้บริหาร หัวหน้าหมวด อาจารย์พี่เลี้ยง อาจารย์ท่านอื่น ๆ และนักเรียน ตามมารยาทที่งดงาม

การประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ภาควิชาครุศาสตร์เกษตรได้กำหนดแบบประเมินผลการฝึกสอน ไว้ดังนี้

1. แบบประเมินผลการฝึกสอนภาคทฤษฎี
2. แบบประเมินผลการฝึกสอนภาคปฏิบัติ
3. แบบสรุปการประเมินผลการฝึกสอน

โดยจะมีการประเมินการสอนภาคทฤษฎี (อย่างน้อย 4 ครั้ง) และภาคปฏิบัติ (อย่างน้อย 4 ครั้ง) แล้วนำคะแนนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ที่ได้มาเฉลี่ยลงในแบบสรุปการประเมินผลการฝึกสอน รวมคะแนนเฉลี่ยที่ได้ทั้งในส่วน of อาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ แล้วตัดเกรดตามเกณฑ์ที่กำหนด และนำส่งผู้ประสานงานรายวิชา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุดมศักดิ์ นิกรพิทยา (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของวิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ดำเนินการ โดยภาพรวมมีประสิทธิภาพและความเหมาะสมในระดับปานกลางถึงมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1. เมื่อเริ่มฝึกสอน อาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงเห็นว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความรู้ความสามารถ ทักษะด้านการเรียนการสอน และการทำหน้าที่ของครู อยู่ในระดับปานกลาง
2. ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ประสานงานโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ เห็นว่า โรงเรียนมีวัสดุที่จำเป็นสำหรับทำสื่อการสอน มีสื่อการสอนที่มีคุณภาพหรืออยู่ในสภาพดี มีหนังสืออ่านประกอบอย่างเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง
3. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพเห็นว่า ความสม่ำเสมอในการนิเทศของครูพี่เลี้ยงอยู่ในระดับปานกลาง ของอาจารย์นิเทศก์อยู่ในระดับน้อย
4. ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ประสานงานโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศก์ เห็นว่า ลักษณะการประสานต่อไปนี้ ดำเนินการได้ในระดับปานกลาง คือ การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับสถาบันเป็นไปอย่างมีระบบ ตัวแทนของวิทยาลัยพบปะเพื่อรับทราบปัญหา และทำแนวทางแก้ไขปัญหาย่างสม่ำเสมอ และมีการประสานงานที่ดีระหว่างอาจารย์นิเทศก์กับครูพี่เลี้ยง

เมื่อใกล้จะสิ้นสุดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงเห็นว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความรู้ความสามารถและทักษะต่อไปนี้อยู่ในระดับมาก คือ มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน เนื้อหาอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับวิชาที่สอน หลักจิตวิทยาการสอน ธรรมชาติและพัฒนาการของผู้เรียน มีทักษะในการใช้สื่อการสอน การนำเข้าสู่บทเรียน การอธิบาย การใช้คำถามการสรุปบทเรียน มีความสามารถในการวัดและประเมินผลในห้องเรียน มีความตั้งใจในการสอน มีความรับผิดชอบในการทำงาน พุดเสียงดังชัดเจน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลทุกฝ่ายในโรงเรียน และมีบุคลิกภาพเหมาะสมที่จะเป็นครูอยู่ในระดับมาก มีเจตคติต่อการฝึกอยู่ในระดับดี คือ ชอบและสนใจวิชาที่สอน ชอบครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ ที่ช่วยให้กำลังใจและข้อเสนอแนะในการพัฒนาทักษะการสอน และโครงการพิเศษในโรงเรียนให้คุณประโยชน์แก่ตนเองและโรงเรียน

สมบุญ ภู่นวล (2535) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบของผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา ได้แก่ เจตคติต่ออาชีพครู อาจารย์นิเทศก์ให้กำลังใจและความเมตตา นักศึกษามีความสัมพันธ์กับอาจารย์พี่เลี้ยงและบุคลากรอื่นในโรงเรียนเป็นอย่างดี

ครุณี ชัยมงคล (2536) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโครงการฝึกสอนและฝึกงานของนักศึกษา สถาบันราชภัฏในสหวิทยาลัยพุทธชินราช : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาวิชาเอกสายวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจโครงการฝึกสอนและฝึกงานของนักศึกษาพบว่า

1. หลักสูตรการฝึกสอนและการฝึกงานในสถาบันราชภัฏ สหวิทยาลัยพุทธชินราช มีความคล้ายคลึงกัน ได้แก่ การสังเกตการสอนในชั้นเรียน การมีส่วนร่วมในการสอน การทดลองสอน การปฏิบัติการสอนจริง

2. ขั้นตอนการเตรียมการฝึกประสบการณ์คล้ายคลึงกัน ได้แก่ การสำรวจโรงเรียน การแต่งตั้งบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง การสำรวจจำนวนนักศึกษา และการจัดการปฐมนิเทศนักศึกษา

3. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารโครงการ ได้แก่ 1) ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการเตรียมการฝึกประสบการณ์อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่อยู่ในระดับสูง ได้แก่ ได้รับความช่วยเหลือจากภาควิชาน้อยเกินไป และความไม่พอใจของกลุ่มมือ 2) ส่วนบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในโครงการ มีปัญหาระดับปานกลาง มีปัญหาในระดับสูง คือ ความไม่รับผิดชอบในการนิเทศของอาจารย์นิเทศก์ ปัญหาที่มีในระดับต่ำ คือ การให้ความร่วมมือในการนิเทศของโรงเรียน 3) ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักศึกษาที่มีอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความประพฤติไม่เหมาะสมของนักศึกษา สวัสดิการเรื่องที่อยู่อาศัยไม่ดีพอ ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยว่าแห้ว พื้นฐานความรู้ของนักศึกษาไม่ดีพอ และขาดทักษะการใช้สื่อการสอน ส่วนปัญหาด้านผู้สาวอยู่ในระดับน้อย

บังอร อนุเมธางกูร (2541) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาและประสิทธิภาพการสอนของนักศึกษาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ตามการรับรู้ของอาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง และผู้บริหารโรงเรียน เพื่อพัฒนานักศึกษาคูของสถาบันราชภัฏยะเชิงเทรา พบว่า

1. ด้านการเตรียมการสอน มีปัญหาเรื่องการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้เหมาะสมกับบทเรียน ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่สอน การกำหนดขั้นตอนในการสอนให้สอดคล้องกับเวลา
2. ด้านวิธีสอนและกระบวนการ มีปัญหาเรื่องการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจ
3. ด้านสื่อการเรียนการสอน มีปัญหาเรื่องการใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ประกอบการสอน สื่อการสอนของโรงเรียนไม่พอ หนังสือและคู่มือการสอนไม่พอ
4. ด้านการปกครองชั้นเรียน มีปัญหาเรื่องการควบคุมชั้นเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย การควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนที่ก่อความวุ่นวายในห้องเรียน การใช้จิตวิทยาในการปกครองชั้นเรียน การอบรมนักเรียนด้านกิริยามารยาท
5. ด้านการวัดผลและประเมินผล มีปัญหาเรื่องความรู้ความเข้าใจในการวัดผลและประเมินผล การสอนซ่อมนักเรียนที่ไม่ผ่านจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
6. ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวเข้ากับอาจารย์พี่เลี้ยง เพื่อนนักศึกษา บุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน

เจริญ รองเดช (2542) ได้วิจัยเรื่ององค์ประกอบของกระบวนการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของสถาบันราชภัฏตามทัศนะของคณะกรรมการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่า

1. คณะกรรมการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและอาจารย์นิเทศก์เห็นด้วยกับองค์ประกอบของกระบวนการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้านการวางแผน การจูงใจ การจัดทีมงาน การจูงใจ การสื่อสาร การติดตามดูแล และการประเมินผล การจัดทรัพยากร และการสนับสนุนในระดับมากทุกองค์ประกอบ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบพบว่า ประเด็นสำคัญที่เห็นด้วยระดับมาก คือ

1.1 ด้านการวางแผน เกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายและแนวปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์นิเทศก์และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์พี่เลี้ยงอย่างชัดเจน วางแผนติดตามดูแลและการประเมินผลให้กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูบรรลุเป้าหมาย

1.2 ด้านการจัดองค์การ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นหน่วยประสานงาน สังกัดคณะครุศาสตร์ และกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างชัดเจน

1.3 ด้านการจัดทีมงาน เกี่ยวกับการชี้แจงให้ทีมงานเข้าใจและตระหนักในเป้าหมาย และความสำคัญของกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ให้โอกาสทีมงานร่วมพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย

1.4 ด้านการจูงใจ เกี่ยวกับการจัดระบบบริการ อำนวยความสะดวก และสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน การจัดประชุมสัมมนา เพื่อพัฒนาอาจารย์นิเทศก์และอาจารย์พี่เลี้ยงอย่างต่อเนื่อง จูงใจทีมงานให้ตระหนักและมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่

1.5 ด้านการสื่อสาร เกี่ยวกับการสนับสนุนเครื่องมือ เครื่องอำนวยความสะดวกในการ ประสานงานและการสื่อสารอย่างเพียงพอ จัดประชุมสัมมนานักศึกษาและอาจารย์ผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ มีการประสานงานและสื่อสารภายในและภายนอกสถาบัน ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

1.6 ด้านการติดตามดูแลและประเมินผล เกี่ยวกับการจัดระบบการติดตามดูแลและประเมินผลให้ เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ให้การประเมินผลเป็นหน้าที่ ร่วมกันของคณะกรรมการดำเนินการ อาจารย์นิเทศก์ และโรงเรียนที่มีหน่วยฝึกให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนา รูปแบบกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง

1.7 ด้านการจัดทรัพยากรและการสนับสนุนเกี่ยวกับการจัดให้มีข้อมูลโรงเรียนและหน่วยฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู และให้จัดยานพาหนะในการติดตามดูแลและการนิเทศอย่างเป็นเอกเทศ

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครู กับอาจารย์นิเทศก์ เกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น องค์ประกอบด้านการจัดการทรัพยากรและการสนับสนุน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครู กับอาจารย์นิเทศก์ จำแนกตามเพศ คณะวิชาที่สังกัด ประสบการณ์ และวุฒิทางการศึกษา พบว่า คณะกรรมการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กับอาจารย์นิเทศก์ ที่มีเพศ คณะวิชาที่สังกัด ประสบการณ์ และวุฒิทางการศึกษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครูไม่แตกต่างกัน

4. การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กับ อาจารย์นิเทศก์ จากแบบสอบถามปลายเปิด พบว่า

4.1 ให้คณะกรรมการดำเนินงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ประกอบด้วย ฝ่ายวิชาการ ฝ่าย ธุรการ ฝ่ายวิจัยและพัฒนา

4.2 ให้นำผลการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นองค์ประกอบพิจารณาความดี ความชอบ

4.3 จัดทำเอกสารคู่มือการปฏิบัติงานการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อย่างสมบูรณ์แบบ

4.4 ให้ประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มเวลา ด้วยค่า ก ข คง จ

4.5 ให้จัดยานพาหนะในการนิเทศอย่างเป็นเอกเทศ

4.6 จัดให้มีครูต้นแบบ (Master Teacher) ทั้งในสถาบันและโรงเรียนที่เป็นหน่วยฝึก

วโร เพ็งสวัสดิ์ (2543) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู พบว่า (1) คุณลักษณะความเป็นครู กระบวนการนิเทศและติดตามผลของสถาบันราชภัฏ การ เอาใจใส่ของผู้บริหารโรงเรียนฝึกประสบการณ์ การเอาใจใส่ของอาจารย์พี่เลี้ยง เจตคติต่ออาชีพครู และ การคบเพื่อนของนักศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างมีนัยสำคัญที่

ระดับ 0.1 (2) การเอาใจใส่ของอาจารย์พี่เลี้ยง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.1 หมายความว่า การดูแลเอาใจใส่ของอาจารย์พี่เลี้ยงอย่างใกล้ชิด จะคอยดูแลช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ส่งเสริมความรู้วิธีสอน วิธีประเมินผล วิธีปกครองชั้นเรียน ตลอดจนแนะนำงานต่าง ๆ ให้นักศึกษามีประสบการณ์และความรู้

การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ ภาควิชาอาชีวศึกษา ได้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการ มีการกำหนดเงื่อนไขก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และกำหนดกิจกรรมที่ต้องทำระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สำหรับการดำเนินงานโดยให้เป็นความร่วมมือระหว่างภาควิชาอาชีวศึกษา สำนักฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของทุกฝ่ายทั้งนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ควบคุมการฝึกงาน และผู้บริหารสถานประกอบการ

วรารณ ลิทธิวงศ์ (2543) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ ภาควิชาชีววิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า การจัดหลักสูตรและการดำเนินงานแทบทุกเรื่องไม่มีปัญหา ยกเว้นเรื่องกำหนดจำนวนหน่วยกิตการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และการอนุญาตให้นักศึกษาลงทะเบียนเรียน ภาควิชาอื่นควบคู่กับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สำหรับความต้องการเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่านักศึกษาและอาจารย์นิเทศก์ต้องการให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทั้งในสถานศึกษาและสถานประกอบการ หรือแหล่งอื่น ๆ และให้มีการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ